

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา
 - 1.2 ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา
 - 1.3 กระบวนการบริหารสถานศึกษา
 - 1.4 ภารกิจการบริหารงาน
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 2.1 ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 2.3 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 2.4 ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 2.5 ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
3. บริบททั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี
 - 3.1 บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1
 - 3.2 บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

กู๊ด (Good. 1973 : 211) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม และการจัดการเกี่ยวกับงานหรือกิจการสถานศึกษา ทั้งการบริหารธุรกิจ

ในสถานศึกษาและการดำเนินการที่เกี่ยวกับบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง เช่น การเรียนการสอน การแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร

รัตนา กาญจนพันธ์ และสมพิศ โห้งาม (2549 : 45) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการ การควบคุม การจัดบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน งานอาคารสถานที่ งานด้านการติดต่อสื่อสาร งานด้านงบประมาณ งานประชาสัมพันธ์ ตลอดจนงานที่มีความสัมพันธ์กับชุมชน

ทองศักดิ์ กุ่มไข่น้ำ (2550 : 31) ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ว่าการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ และเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

จันทร์ธานี สงวนนาม (2551 : 14) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ที่ผู้บริหารจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ ตลอดจนความสามารถในการติดต่อสื่อสารด้วยภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ เพื่อบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2552 : 32) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปตามระบบที่สังคมกำหนด

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 51) ได้ให้ความหมายการบริหารสถานศึกษาไว้ว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน ประชาชน ตามรูปแบบของการศึกษาประเภทต่าง ๆ เพื่อให้มีความเจริญงอกงามสู่วัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศโดยรวม

สุวรรณา โชติสุกานต์ (2552 : 12) ได้ให้ความหมายการบริหารสถานศึกษาไว้ว่าเป็นการทำงานที่ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร ผู้ได้บังคับบัญชา ชุมชน สังคม องค์กร ภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมภาคภูมิใจ

จำเนียร พลหาญ (2553 : 12) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษาไว้ว่า การที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาคนในสังคม โดยใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อให้คนในสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ปรัชญา เวสารัชช์ (2554 : 9) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจเกิดการพัฒนาทางด้านความสามารถ ทักษะคติ ค่านิยม พฤติกรรมและคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและแก่ประเทศชาติ

สรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลในสถานศึกษาร่วมมือกัน ดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยผ่านกระบวนการ ทั้งที่มีระเบียบแบบแผนและไม่มีระเบียบแบบแผน

ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2550 : 15) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาช่วยให้คุณภาพของ มนุษย์ดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมุ่งให้เกิดการพัฒนาบุคลากรต่าง ๆ ของสถานศึกษา อีกด้วย

จันทร์านิ สงวนนาม (2551 : 20) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาช่วยให้การดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคาร สถานที่ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ปรัชญา เวสารัชช์ (2554 : 39) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเป็นการ จัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกา และวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการประเมินผล การศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษา ความเจริญก้าวหน้า ของสังคมและประเทศชาติ

วันวิสา ยังช่วย (ออนไลน์. 2556) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา มีส่วนช่วยในการ ประสานงานให้บุคคลต่างในสถานศึกษา ๆ ปฏิบัติงานร่วมมือกันให้เป็นไปได้ด้วยดี ตลอดจน ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษาดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพและ ตรงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ครรชิต มาลัยวงศ์ (ออนไลน์. 2557) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญมาก เพราะการศึกษาของเยาวชนจะทำให้ประเทศเจริญรุ่งเรือง หรือจะทำให้คนในประเทศแข่งขันกับ คนในประเทศอื่น ๆ ได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารสถานศึกษา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือขึ้นอยู่กับ ผู้บริหารการศึกษาของบ้านเมืองนั่นเอง หากประเทศใดได้นักบริหารการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ อย่างแท้จริง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจงานด้านการศึกษา และผลกระทบของการศึกษาต่อ ความก้าวหน้าของประชาชนและประเทศชาติแล้ว ประเทศนั้นก็จะมีความรุ่งเรืองในทุก ๆ ทาง ในทางตรงกันข้าม หากประเทศใดไม่มีนักบริหารการศึกษาที่เก่ง และ ทำงานโดยกำหนดเอาความ ก้าวหน้าและความรุ่งเรืองของประเทศชาติเป็นธงชัยแล้ว ก็ยากที่ประเทศนั้นจะรุ่งเรืองได้

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษา ทำให้สถานศึกษาดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

ไวลส์ (Wiles. 1955 : 13) ได้เสนอกระบวนการบริหารไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนล่วงหน้าว่าองค์การจะต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้าง การแบ่งส่วนงานการจัดสายการบังคับบัญชาและการกำหนดหน้าที่
3. การบริหารงานบุคคล (Staffing) หมายถึง การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนา การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การประเมินผลงาน การพิจารณาความดีความชอบ การให้สวัสดิการและให้พินิจจากงาน
4. การอำนวยการสั่งการ (Directing) หมายถึง การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการและการควบคุมบังคับบัญชา
5. การประสานงาน (Co-ordinating) หมายถึง การประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายเดียวกัน
6. การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติขององค์การเพื่อให้สมาชิกขององค์การทราบความก้าวหน้าของการดำเนินการ
7. การจัดงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การใช้จ่ายเงิน การควบคุมการใช้จ่าย และการตรวจสอบด้านการเงิน

เซอร์จิโอเวนนิ (Sergiovanni. 1983 : 112) กล่าวว่า ขั้นตอนการบริหารที่รู้จักกันโดยทั่วไปคือ “POSDCORB” ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารบุคลากร (Staffing) การตัดสินใจสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการจัดงบประมาณ (Budgeting)

วิโรจน์ สารรัตนะ (2551 : 21) กล่าวถึง กระบวนการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์การ และการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. การจัดองค์การ (Organizing) แผนงานจะดำเนินการไปได้ด้วยดีก็ด้วยการจัดองค์การที่ดี ซึ่งประกอบด้วย การนำปัจจัยทางการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการบริหารที่จะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การจัดองค์การ จึงหมายถึงการนำเอาทรัพยากรการบริหารทุกประเภทมาบูรณาการเพื่อดำเนินการ

3. การจูงใจ (Motivating) คือ การจูงใจที่จะช่วยให้พนักงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การจูงใจในที่นี้หมายถึง การอำนวยความสะดวก (Directing) การติดต่อสื่อสาร (Communicating) และการเป็นผู้นำในการดำเนินการ (Leading)

4. การควบคุมงาน (Controlling) เป็นการติดตามและประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับแผนที่ได้กำหนดไว้ว่ามีความเบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังมากน้อยเพียงใด

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 19) กล่าวถึง กระบวนการบริหารสถานศึกษามี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) คือ การกำหนดแผนงานและโครงการไว้ล่วงหน้า
2. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การกำหนดตำแหน่งและหน้าที่ในหน่วยงานให้ชัดเจน
3. การสั่งการ (Directing) คือ การพิจารณาสั่งการและมอบหมายงาน
4. การประสานงาน (Coordinating) คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานและตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงาน

5. การควบคุมงาน (Controlling) คือ เป็นการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 31) กล่าวว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษาเป็นกิจกรรมที่สำคัญของผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ หรือ (Organizing) การบริหารบุคคล (Staffing) การสั่งงาน (Directing) และการควบคุมงาน (Controlling)

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางและขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการของสถานศึกษา ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงาน เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ภารกิจการบริหารงาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารสถานศึกษา ออกเป็น 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 28)

1. การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้กับสถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วม จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขอบข่ายและภารกิจดังนี้

- 1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.3 การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
- 1.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 1.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.7 การนิเทศการศึกษา
- 1.8 การแนะแนวการศึกษา
- 1.9 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 1.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 1.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการให้แก่บุคลากร ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงานงบประมาณ

สถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน โดยมีขอบข่ายและภารกิจ ดังนี้

- 2.1 การจัดทำและเสนอของบประมาณ
 - 2.1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
 - 2.1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
 - 2.1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ

2.2 การจัดสรรงบประมาณ

2.2.1 การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา

2.2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ

2.2.3 การโอนเงินงบประมาณ

2.3 การตรวจสอบติดตามประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

2.3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

2.3.2 การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

2.4 การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา

2.4.1 การจัดการทรัพยากร

2.4.2 การระดมทรัพยากร

2.4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์

2.4.4 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

2.4.5 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา

2.5 การบริหารการเงิน

2.5.1 การเบิกเงินจากคลัง

2.5.2 การรับเงิน

2.5.3 การเก็บรักษา

2.5.4 การจ่ายเงิน

2.5.5 การนำส่งเงิน

2.5.6 การกันเงินไว้เบิกเหลื่อมปี

2.6 การบริหารบัญชี

2.6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน

2.6.2 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน

2.6.3 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

2.7 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

2.7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา

2.7.2 การจัดหาพัสดุ

2.7.3 การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง

2.7.4 การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ

3. การบริหารงานบุคคล

เป็นภารกิจที่สำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อบำบัดการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัวอิสระ ภายใต้กฎระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคง และก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยขอบข่ายและภารกิจดังนี้

3.1 การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

3.1.1 การวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลัง

3.1.2 การกำหนดตำแหน่ง

3.1.3 การขอเลื่อนตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาและวิทยฐานะข้าราชการครู

3.2 การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

3.2.1 การดำเนินการสรรหาเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการกรณีได้รับมอบอำนาจ

3.2.2 การจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว

3.2.3 การแต่งตั้ง ย้าย โอนครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.2.4 การบรรจุกลับเข้ารับราชการ

3.2.5 การรักษาราชการแทนและการรักษาการในตำแหน่ง

3.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

3.3.1 การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.3.2 การเลื่อนขั้นเงินเดือนครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.3.3 การเพิ่มค่าจ้างลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว

3.3.4 การดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีถือจ่ายเงินเดือน

3.3.5 เงินวิทยฐานะและเงินตอบแทนอื่น

3.3.6 งานทะเบียนประวัติ

3.3.7 งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

3.3.8 การขอมีบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3.3.9 การขอหนังสือรับรอง

3.4 วินัยและการรักษาวินัย

3.4.1 กรณีวินัยไม่ร้ายแรง

3.4.2 กรณีวินัยร้ายแรง

3.4.3 การอุทธรณ์

3.4.4 การร้องทุกข์

3.4.5 การเสริมสร้างและการป้องกันการกระทำผิดวินัย

3.5 การออกจากราชการ

3.5.1 กรณี ไม่ผ่านการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ.

กำหนด

3.5.2 การออกจากราชการกรณีขาดคุณสมบัติทั่วไป

3.5.3 การให้ออกจากราชการไว้ก่อน

3.5.4 การให้ออกจากราชการเพราะเหตุรับราชการนาน หรือเหตุทดแทน

3.5.5 กรณีมลทินมัวหมอง

3.5.6 กรณีได้รับโทษจำคุกโดยคำสั่งของศาล

4. การบริหารงานทั่วไป

เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยทั้งนี้ให้เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีขอบข่ายและภารกิจดังนี้

4.1 การดำเนินงานธุรการ

4.2 งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.3 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

4.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

4.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

4.7 การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป

4.8 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

4.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

4.10 การรับนักเรียน

4.11 การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

4.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.13 การส่งเสริมกิจการนักเรียน

4.14 การประชาสัมพันธ์

4.15 การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร
หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

4.16 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

4.17 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

4.18 งานบริการสาธารณะ

4.19 งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

สรุปได้ว่า การกิจในการบริหารงานสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน มุ่งเน้นให้นักเรียนมีคุณภาพ
ในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้นักเรียน สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และม
ีการนำทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

วันชัย โกศลเสตุ (2549 : 31) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล
ในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ร่วมกันเพื่อจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันอย่างมี
ประสิทธิภาพและสำเร็จ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้น ๆ จะอยู่ในขั้นตอนใด ๆ ก็ตามโดยขึ้นอยู่กับความรู้
ความสามารถ ประสบการณ์ ข้อจำกัดขององค์กรในแต่ละกระบวนการของการดำเนินการบริหาร
เป็นเกณฑ์

สมยศ นาวิการ (2549 : 54) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า
เป็นกระบวนการของผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจเป็นการมีส่วนร่วม
อย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาของการบริหาร
การบริหารโดยการมีส่วนร่วมตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ ผู้บริหารแบ่ง
อำนาจหน้าที่การบริหารให้กับผู้ได้บังคับบัญชา ต้องการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องแท้จริง
ในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กรมิใช่เพียงห่วงใยหรือสัมผัสปัญหาเท่านั้น

ธีระ รุณเจริญ (2550 : 14) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ การที่
ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน
ร่วมรับผิดชอบในการบริหารงานบางอย่าง เพื่อประโยชน์ในการระดมกำลังความคิดและแบ่งภาระ
หน้าที่ของผู้บริหาร

ธร สุนทรายุทธ (2551 : 17) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็น การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นทางตรง หรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ตลอดจนการประเมินผล โดยทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันอันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของ องค์กร

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553 : 41) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการภายในขอบเขต หน้าที่ของตน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management หรือ TQC)

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ในองค์กรได้มีส่วนร่วมกันรับผิดชอบในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550 : 11) กล่าวว่าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมมี 5 ทฤษฎี พอสรุปได้ ดังนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion)

มาสโลว์ (Maslow) กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อ มุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประ โยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้ เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่ จะเกลี้ยกล่อมโดยเฉพาะในเรื่อง ความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับ ขั้นความต้องการ (hierarchy of needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมาก มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้

1.1 ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการ ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Need) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

1.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต (Safety and Security Needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูก ขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

1.3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

1.4 ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Self-esteem Needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

1.5 ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-actualization Needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิด ของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการ พิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

2. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาัดเอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะ เกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญกำลังใจส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน

3. ทฤษฎีสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้ เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือ เน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อ ท้องถิ่น

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดี ย่อมจะนำไปสู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยากเพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1980 : 10) ได้จำแนกรูปแบบหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญต่อนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นการตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงาน ประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วยผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Education) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

สวอนสเบิร์ก (Swansburg, 1996 : 14) ได้เสนอองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การไว้วางใจของบุคคลากร (Trust) ซึ่งเป็นปรัชญาพื้นฐานของการมีส่วนร่วม
2. ความยึดมั่นผูกพันกับองค์การ (Commitment)

3. การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and Objectives)

4. ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน (Autonomy)

จันทราณี สงวนนาม (2551 : 12) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์การได้มีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือในการพัฒนา องค์การที่ปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจ

ธร สุนทรายุทธ (2551 : 8) ได้กล่าวว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีวิธีการของการบริหารหลายแนวทางตามลักษณะของงานรวมถึงบทบาทของภาวะของผู้นำด้วย ซึ่งมีแนวทางดังนี้

1. การให้คำปรึกษา (Consultation) เป็นรูปแบบหนึ่งที่ผู้นำหรือผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ก่อนที่ผู้บริหารจะวินิจฉัยเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อาจจะเป็นการจัดตั้งชั่วคราว เพื่อปรึกษาปัญหาเฉพาะหน้า หรือจะกระทำในรูปแบบของคณะกรรมการที่ปรึกษา ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นเหล่านี้ผู้บริหารจะเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยก็ได้ การปรึกษาหารือเป็นการรับฟังความคิดเห็น และตรวจสอบข้อมูลบางประการ ก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินการ และเพื่อประเมินผลบางประการที่อาจจะมองข้ามไป

2. การทำงานเป็นทีมหรือการสร้างทีมงาน (Team Building) เป็นกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ร่วมกันทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งในการทำงานนั้นทุกคนจะต้องเข้าใจในวัตถุประสงค์ มีการประสานงานและสามารถทำหน้าที่แทนกันได้อย่างราบรื่น โดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมกล่าวคือ มีการวางแผนในการทำงานร่วมกันทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายมีบรรยากาศในการทำงานแบบประชาธิปไตย มีการประสานงานกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน และความสำเร็จของงานจะต้องเป็นผลงานของกลุ่ม

3. กลุ่มคุณภาพงาน (QC Circles) การบริหารวิธีนี้เรียกได้หลายอย่าง เช่น การสร้างกลุ่มคุณภาพงาน กลุ่มกิจกรรม QC กลุ่มพัฒนาคุณภาพงาน ฯลฯ ซึ่งมาจากการทำงานของกลุ่มคนประมาณ 3 - 15 คน จากแผนงานเดียวกันมาพบปะกันเป็นประจำ เพื่อควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงาน ปรับปรุงวิธีการทำงาน โดยมาร่วมกันคิดค้นสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์จนได้ข้อสรุปของปัญหา จากนั้นจึงเสนอแนวทางแก้ไข

4. การรับฟังข้อเสนอแนะ (Suggestion Programs) เป็นการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสหรือกระตุ้นให้บุคลากรแต่ละคน แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการทำงาน เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การรับฟังข้อเสนอแนะ อาจจะทำเป็นกล่อง หรือตู้รับฟังความคิดเห็น โดยมีแบบฟอร์มข้อเสนอแนะให้ เช่น ปัญหาที่พบคืออะไร มีสาเหตุมาจากอะไร และวิธีการแก้ไขอย่างไร เป็นต้น

5. การฝึกอบรม ที-กรุป (T - group Approach or Sensitivity) เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปของการฝึกอบรมในห้องปฏิบัติการ โดยจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ นั่งพูดคุยกันอย่างเปิดเผยทุกคนจะต้องทำความเข้าใจบุคลิกลักษณะ ค่านิยม แรงจูงใจ และปัญหาอุปสรรคในการทำงาน การฝึกอบรมประเภทนี้จะเน้นที่กระบวนการ (Process) มากกว่าเนื้อหา (Content) ซึ่งจะทำให้รู้จักตนเองยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่ทัศนคติตลอดจนคุณค่าใหม่ ๆ ของกลุ่ม

6. การมอบอำนาจ (Delegated Power) การทำงานใด ๆ ก็ตามจะให้สำเร็จโดยลำพังไม่ได้ ควรมีการมอบอำนาจหรืออำนาจบางส่วนให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำแทน ผู้รับมอบอำนาจก็จะมีภาระหน้าที่ที่ได้รับ รวมถึงอำนาจในการตัดสินใจและสั่งการเท่าที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งวิธีการนี้เท่ากับการกระจายอำนาจ (Decentralized) เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บริหาร สร้างบรรยากาศในการทำงานแบบประชาธิปไตย และเปิดโอกาสทางเลือกให้กับผู้ร่วมงาน มีส่วนร่วมในการบริหาร อย่างไรก็ตามอำนาจในการปกครองหรือบังคับบัญชา ยังคงอยู่กับผู้บริหารสูงสุด

ประสาร พรหมณา (ออนไลน์, 2553) ได้กล่าวถึง รูปแบบการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. รูปแบบคณะกรรมการเพื่อการปรึกษาหารือ (Consultine Management) ในการดำเนินงานปรึกษาหารือเพื่อช่วยตัดสินใจ เช่น คณะกรรมการ สถานศึกษา กรรมการที่ปรึกษาเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำงานและ ร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จ

2. รูปแบบการร่วมเสนอแนะ (Suggestion System) เป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วม โดยวิธีการจัดประชุมรับฟังข้อเสนอแนะ การเสนอแนะในแบบฟอร์มการเสนอแนะผ่านเทคโนโลยี เป็นต้น

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม (Team Working) เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมคิด ร่วมทำโดยใช้กระบวนการทำงานเป็นทีมหรือกลุ่มคุณภาพ

4. รูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของธุรกิจหรือเป็นเจ้าของรับผิดชอบงานบริหาร เช่น การร่วมลงทุน

พอสรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีหลากหลายรูปแบบซึ่งแต่ละรูปแบบจะช่วยให้อนุคลากรช่วยเหลือร่วมมือกันอย่างจริงจัง ทำให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเน้นความสำคัญที่บุคลากรและกลุ่มงานให้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารที่มีประสิทธิภาพในบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยซึ่งผู้บริหารยินยอมมอบและกระจายอำนาจของตนสู่ผู้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ซึ่งเป็นการช่วยลดภาระหน้าที่ของผู้บริหารลง และสามารถใช้เวลาในเรื่องสำคัญอื่น ๆ ได้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ช่วยให้งานในระดับล่างมีความหมาย

และท้าทายมากขึ้น เนื่องจากบุคลากรระดับปฏิบัติสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นในลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

สวอนสเบิร์ก (Swansburg. 1996 : 125) ได้กล่าวว่า ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สมาชิกขององค์การย่อมมีความผูกพันกับองค์การที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่ และมีความปรารถนาที่จะได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การแม้เพียงได้รับความคิดเห็น ก็ทำให้รู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการบริหารขององค์การ

2. การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการยอมรับในเป้าหมาย เพราะนอกจากจะช่วยกระตุ้นให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นแล้ว ยังช่วยให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ระหว่างกลุ่มสมาชิกและความร่วมมือกัน จะแพร่ขยายไปทั้งองค์การทำให้สมาชิกทั้งองค์การมีเป้าหมายเดียวกัน การมีส่วนร่วมเป็นการยินยอมและพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะมีผลทั้งทางใจ การยอมรับ การสนับสนุน และผลต่อการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

3. การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ การที่บุคคลได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับในเป้าหมายเดียวกัน จะช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานขององค์การ

สมยศ นาวิการ (2549 : 31) กล่าวถึงระดับการมีส่วนร่วม (Participative System) ว่า การบริหารงานระบบนี้ ผู้นำจะยึดถือข้อสมมุติฐานที่มีต่อบุคคลตามทฤษฎี Y ของ McGregor ซึ่งกล่าวว่า ผู้นำใช้อำนาจที่เป็นทางาน้อยมากและเรียกผู้นำแบบนี้ว่าเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย คือ เป็นผู้นำที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาาร่วมกัน ความเชื่อมั่น และไว้วางใจจะเกิดขึ้นระหว่างผู้บังคับบัญชากับบุคลากร

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550 : 49) ได้กล่าวว่า ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนิน กิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งเป็นการควบคุมและตรวจสอบการ ดำเนินกิจกรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

ธ. สุนทรายุทธ (2551 : 57) ได้กล่าวว่า ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุด คือการกำหนดตามความต้องการ และจัดลำดับความสำคัญแบ่งเป็นการตัดสินใจ ในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนนี้ได้มาจากคำถามที่ว่าใคร จะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือ ด้านทรัพยากร และการประสานงาน เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการพิจารณาถึงผลประโยชน์ ในเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ การกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) พิจารณาว่าผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจ และมีบทบาทในการควบคุมได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งบ่งบอกถึง ภาวะผู้นำที่เป็นประชาธิปไตย (Democratic Leadership) ว่ามีสูงหรือต่ำ Arnstien ได้ใช้อำนาจ การตัดสินใจเป็นเกณฑ์ในการบ่งบอกการมีส่วนร่วมโดยสรุปเป็นขั้นบันได (Participation Ladder) 8 ขั้น และจัดได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

บันไดขั้นที่ 1 - 2 เรียกว่า ขั้นการมีส่วนร่วมเทียม หรือไม่มีส่วนร่วม หมายถึง ประชาชน ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง

บันไดขั้นที่ 3 - 5 เรียกว่า ขั้นการมีส่วนร่วมพอเป็นพิธีหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน หมายถึง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น เพราะบางส่วนผู้มีอำนาจ เติ้มสงวนเอาไว้ แต่ก็ดีกว่าขั้นที่ 1 - 2

บันไดขั้นที่ 6 - 8 เรียกว่า ขั้นการมีส่วนร่วมระดับอำนาจของประชาชน ซึ่งเป็นระดับ ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาก เป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชนโดยตรง หรือ ผ่านตัวแทน

บันไดแต่ละขั้นมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นจัดการ (Manipulation) เป็นการเข้ามาบีบบังคับในกิจกรรมหนึ่ง ๆ โดยไม่ได้ มุ่งหวังจะเข้ามาเพื่อมีส่วนร่วมในการบริหาร แต่แฝงพฤติกรรมไว้เพียงเพื่อการแสดงหรืออวด ตนเองให้คนอื่นสนใจหรือรู้จักเท่านั้น คล้ายกับการจัดการแสดงบางท่านเรียก ขั้นเป็นหุ่นเชิด

2. ขั้นบำบัดรักษา (Therapy) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำมีความมุ่งหวังที่จะให้ทุกคนเชื่อฟัง และปฏิบัติตามที่ผู้นำต้องการ คล้าย ๆ กับหมอรักษาคนไข้ เมื่อวินิจฉัยโรคแล้วก็สั่งยาให้รับประทาน และพักผ่อน คนไข้จะต้องปฏิบัติตามอย่างเดียว

3. ขั้นแจ้งข่าวสาร (Informing) เป็นลักษณะที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารเพียงเล็กน้อย คล้ายกับเมื่อมีการประชุม ประธานในที่ประชุมจะเป็นผู้พูดเพื่อชี้แจง

นโยบาย วิธีดำเนินงาน เป้าหมาย ฯลฯ เป็นส่วนใหญ่เพียงผู้เดียว แต่จะเปิดโอกาสให้ที่ประชุมซักถามข้อสงสัยในตอนท้ายแล้วก็ปิดการประชุม ซึ่งจะมีลักษณะเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ที่มีหน้าที่คอยชี้แจงตอบคำถามของผู้มาติดต่องานเท่านั้น

4. ขั้นให้คำปรึกษา (Consultation) การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ เหมือนกับการนิเทศงานของผู้บริหาร หรือหัวหน้างาน เมื่อผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นอะไรผู้บริหารจะรับฟัง แต่จะปฏิบัติตามหรือไม่ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง อย่างไรก็ตาม วิธีการนี้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมมากกว่าขั้นแจ้งข่าวสาร

5. ขั้นปลอบใจ (Placation) เป็นลักษณะที่ผู้นำทำที่เห็นว่าเห็นด้วย มีท่าทีคล้อยตาม มีความเห็นใจหรือกระตือรือร้นที่จะทำตามข้อเสนอแนะของผู้ตาม คล้าย ๆ กับการปลอบใจให้กำลังใจผู้มีปัญหา แต่ในส่วนลึกไม่ได้เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะนั้น ๆ เลย ซึ่งอาจเป็นเพราะข้อเสนอแนะนั้น ไม่ตรงกับแนวคิดของผู้บริหารก็ได้

6. ขั้นเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เป็นการมีส่วนร่วมที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ คล้าย ๆ กับการดำเนินกิจกรรมของห้างหุ้นส่วน

7. ขั้นมอบอำนาจ (Delegated Power) เป็นการที่ผู้มีอำนาจมอบอำนาจหน้าที่ให้ผู้ปฏิบัติงานแทน การมอบอำนาจเช่นนี้ผู้ปฏิบัติงานมีอำนาจหน้าที่เท่ากับผู้มีอำนาจทุกประการ และมีอิสระในการแสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้รับมอบอำนาจเป็นที่ไว้วางใจของผู้บริหาร นับว่าเป็นการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมการบริหารมากขึ้น

8. ขั้นควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) เป็นลักษณะที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกระบวนการบริหารอย่างแท้จริง มีอำนาจและบทบาทหน้าที่ในองค์กรมากที่สุด บางท่านเรียกขั้นนี้ว่าขั้นมีอำนาจและควบคุม (Power and Control)

สุนันทา เลาหพันธ์ (2551 : 31) ได้กล่าวถึง ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า แท้ที่จริงก็คือ การใช้ระบบประชาธิปไตยในการบริหารนั่นเอง ซึ่งบุคลากรทั้งหมดจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมายขององค์กรและจะใช้วิธีตัดสินใจโดยกลุ่มเป็นหลักในการทำงาน ซึ่งผู้บริหารจะตัดสินใจก็ต่อเมื่อได้รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยรอบครบถ้วนแล้ว ดังนั้นในการตัดสินใจจึงไม่ได้เกิดจากความต้องการส่วนตัวของใคร โดยเฉพาะผู้บริหารเชื่อว่าไม่ว่าจะเป็นรางวัลด้านวัตถุหรือจิตใจต่างมีความสำคัญต่อการทำงานของบุคลากรทั้งสิ้น

มธุรดา ศรีจันทร์ (ออนไลน์. 2554) ได้กล่าวว่า ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ร่วมคิด และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์

3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน เพื่อขจัดปัญหาและแก้ไขปัญหา
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัด หรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษา

สรุปได้ว่า ลักษณะของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่งหรือทั้งหมด ซึ่งได้แก่ การวางแผน การสั่งการ และการควบคุม ย่อมก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความผูกพัน และยินยอมรับผลประโยชน์ร่วมกันโดยปราศจากข้อโต้แย้งใด ๆ ทั้งสิ้น

ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สวอนสเบิร์ก (Swansburg, 1996 : 101) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ความไว้วางใจกันสูง
2. ลดตำแหน่งของพนักงานที่มีตำแหน่งเท่ากันลดระดับของการบริหารงาน
3. ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติมีความรับผิดชอบมากขึ้น
4. ลดความสับสนในการปฏิบัติงานผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานโดยการปรับปรุงการติดต่อสื่อสารให้ดีขึ้น
5. นิเทศงานด้วยตนเอง กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานได้วินิจฉัยและแก้ปัญหา ให้ผู้ปฏิบัติงานมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นการพัฒนาอาชีพ (Career Development)
6. มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานมากขึ้น
7. ถูกต้องตามกฎระเบียบ
8. เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม โดยทำให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมมือกันเพิ่มแรงจูงใจ มีความคิดริเริ่มในการทำงาน
9. ปรับปรุงการติดต่อสื่อสารในองค์กร
10. ลดการขาดงาน
11. เพิ่มประสิทธิผลและผลผลิตในงาน รวมถึงปรับปรุงคุณภาพของงานเพิ่มการเรียนรู้ในงานให้มากขึ้น
12. เพิ่มขวัญและแรงจูงใจในการทำงานเพิ่มความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของผู้ปฏิบัติงาน
13. ได้รับความคิดใหม่ ๆ ในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

14. แสดงให้เห็นถึงผู้นำความสามารถ
15. ลดการหมุนเวียนเปลี่ยนงาน และสร้างความมั่นคงในงาน
16. เพิ่มความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กร จากการที่มีทัศนคติต่อองค์กรในทางที่ดี
17. การทำงานนอกเวลาลดลง
18. ต้นทุนในการบริหารลดลง
19. เพิ่มความพึงพอใจในการทำงาน
20. เกิดความรู้สึกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะช่วยทำให้เพิ่มความสามารถของแต่ละบุคคล เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กร การปรับตัวและการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

มานะ ทองรักษ์ (2549 : 51) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ช่วยสร้างความสามัคคี และรวมพลังของบุคคลในองค์กร
2. ช่วยให้ทราบถึงความต้องการขององค์กรทั้งหมด
3. ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น ลดความเฉื่อยชาในการปฏิบัติงาน

การย้ายงาน

4. ช่วยลดความขัดแย้ง และการต่อต้านจากพนักงานระดับต่ำ
5. ช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน และทำให้สุขภาพจิตของคนในองค์กรดีขึ้น
6. ช่วยเพิ่มผลผลิตในองค์กร
7. สร้างสรรค์หลักการประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในองค์กร
8. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงานใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและทะนุถนอม

จันทราณี สงวนนาม (2551 : 17) ได้กล่าวถึง ข้อดีของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับในองค์กร
2. ลดความขัดแย้งในการทำงาน เพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น
3. สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน
4. ช่วยให้ผู้ร่วมงานมีสุขภาพจิตดี ทุกคนมีงานทำ
5. สร้างความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร

ลิขสิทธิ์ในการใช้ทรัพยากรอย่างทะนุถนอม

6. ลดค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างทะนุถนอม
7. ช่วยให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ช่วยให้พนักงานเกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

ประสาร พรหมณา (ออนไลน์. 2553) กล่าวถึง ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิด ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ซึ่งดีกว่าการคิดและตัดสินใจเพียงคนเดียว

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นการลดการต่อต้านและก่อให้เกิดการยอมรับมากขึ้น

3. การมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดี สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

4. การมีส่วนร่วมทำให้การตัดสินใจมีคุณภาพและทำให้มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นด้วย

ไชยา ภาวะบุตร (2555 : 35) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การยอมรับการตัดสินใจมีมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง เขาจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและผู้บริหาร สหภาพแรงงาน มีความราบรื่นมากขึ้น

3. ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานมีส่วนร่วมในกระบวนการขององค์กรที่สำคัญ

4. ความไว้วางใจฝ่ายบริหารมีมากขึ้น พนักงานมีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น

5. การบริหารผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีความง่ายมากขึ้น ถ้าหากว่าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาผูกพันยอมรับการเปลี่ยนแปลงและไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น การบริหารจะมีความง่ายมากขึ้น

6. การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการตัดสินใจทางการบริหารมาจากบุคคลหลายฝ่ายด้วยกันในการคิดแก้ปัญหา

7. การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้องค์กรมีสิ่งย้อนกลับจากพนักงานได้เป็นอย่างดี

8. การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยปรับปรุงทีมงานให้ดีขึ้นซึ่งทีมงานมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่เผชิญโดยองค์การส่วนใหญ่ในปัจจุบัน สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อลดความขัดแย้งในการทำงาน ช่วยสร้างความสามัคคีกันทุกฝ่าย เพิ่มประสิทธิผลและผลผลิตในงาน ลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม และสร้างความไว้วางใจกันมากขึ้น

บริบททั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีโรงเรียนในความดูแลประกอบด้วย โรงเรียนในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอท่าใหม่ อำเภอนายายอาม และอำเภอแก่งหางแมว โรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 89 โรงเรียน ดังรายละเอียดตารางต่อไปนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. 2558 : 7) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 1 ขนาดและประชากรของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

ลำดับ	ขนาดโรงเรียน	จำนวน สถานศึกษา (แห่ง)	จำนวนผู้บริหาร (คน)	จำนวนครู (คน)	จำนวนนักเรียน (คน)
1	ขนาดเล็ก	55	34	250	3,572
2	ขนาดกลาง	21	21	273	4,823
3	ขนาดใหญ่	13	13	649	11,003
รวม		89	68	1,172	19,398

1. วิสัยทัศน์

ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาเป็นคนดี คนเก่ง คนกล้า คนทันสมัย บนพื้นฐานความเป็นไทย มีเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน

2. พันธกิจ

ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง พัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรมนำความรู้ ยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐาน

3. ค่านิยมองค์กร

โปร่งใส สำนึกรับผิดชอบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุ่งสู่คุณภาพ

4. จุดเน้น

4.1 ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 5 กลุ่มสาระหลัก เพิ่มขึ้น

4.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกคน อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น

4.3 ลดอัตราการออกกลางคัน เพื่ออัตราการศึกษาต่อ

4.4 นักเรียนทุกคนมีความสำนึกในการรักชาติและความเป็นไทย

4.5 ยกระดับคุณภาพครู ให้มีศักยภาพพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง

4.6 ส่งเสริมความเข้มแข็งในการบริหารจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมจากทุก

ภาคส่วน

4.7 สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งและผ่านการรับรองจากการประเมินคุณภาพภายนอก

5. เป้าประสงค์

5.1 นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานของหลักสูตร และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและการเรียนรู้

5.2 ประชากรวัยเรียนได้รับ โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี อย่างทั่วถึงและเสมอภาค

5.3 ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ

5.4 โรงเรียนทุกแห่งมีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่เข้มแข็งและผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาองค์การมหาชน

5.5 ส่งเสริมความเข้มแข็งในการบริหารจัดการศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

6. กลยุทธ์ในการพัฒนาการศึกษา 5 ด้าน

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างความเสมอภาคและเพิ่ม โอกาสทางการศึกษาเต็มตามศักยภาพให้ทั่วถึง ครอบคลุม

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษาและสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียน

7. วัฒนธรรมองค์กร

ร่วมกันคิด ร่วมใจปฏิบัติงาน ร่วมกันรับผิดชอบ

สภาพการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีขอบข่ายการดำเนินการบริหารรวม 7 กลุ่ม ซึ่งขอบข่ายตามภารกิจ พอสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มอำนวยการ เป็นกลุ่มงานที่ทำหน้าที่ในการบริหารกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดระบบบริหารองค์การ การประสานงาน ให้บริการสนับสนุนส่งเสริม งานประชาสัมพันธ์ให้สามารถบริหารจัดการและดำเนินการตามบทบาทภารกิจอำนาจหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลบนพื้นฐานความถูกต้องโปร่งใส

2. กลุ่มบริหารงานบุคคล เป็นกลุ่มงานที่ทำหน้าที่การบริหารงานบุคคลเกี่ยวกับการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง งานสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง งานบำเหน็จความชอบ และทะเบียนประวัติ งานพัฒนาบุคลากร งานวินัย และนิติการ งานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา โดยยึดหลักกระจายอำนาจ ระบบคุณธรรม และหลักธรรมาภิบาล บุคลากรทางการศึกษา ปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณอย่างมีมาตรฐานวิชาชีพ

3. กลุ่มการเงินและสินทรัพย์ เป็นกลุ่มงานที่ทำหน้าที่ในการบริหารกิจกรรมเกี่ยวกับการในระบบงานบริหารการเงินและสินทรัพย์ งานบริหารพัสดุและสินทรัพย์

4. กลุ่มนโยบายและแผน เป็นกลุ่มงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานในเชิงนโยบายให้้องค์การและสถานศึกษาเป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับงานข้อมูลสารสนเทศ งานนโยบายและแผน งานวิเคราะห์งบประมาณ งานติดตามประเมินผล และงานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานตามยุทธศาสตร์เป็นสำคัญ เน้นความโปร่งใส ทันสมัย ตรวจสอบได้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยมีกระบวนการวางแผน การดำเนินงานตามแผนการกำกับติดตามผลอย่างเป็นระบบ

5. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา เป็นกลุ่มงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยเกี่ยวกับงานส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษางานส่งเสริมกิจการนักเรียน งานส่งเสริมสวัสดิการ งานส่งเสริมกิจการพิเศษที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียน

6. กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา เป็นกลุ่มงานที่ทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้ งานวัดและประเมินผล การศึกษา งานส่งเสริมและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา งานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา งานส่งเสริมพัฒนาระบบประกันคุณภาพ การศึกษา และงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพให้ได้มาตรฐานเท่าเทียมกันส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษา

7. กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน เป็นกลุ่มงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 มีโรงเรียนในความดูแลประกอบด้วย โรงเรียนในเขตอำเภอมะขาม อำเภอขลุง อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว และอำเภอเขาคิชฌกูฏ โรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 108 โรงเรียน ดังรายละเอียดตารางต่อไปนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. 2558 : 7) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 2 ขนาดและประชากรของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ลำดับ	ขนาดโรงเรียน	จำนวนสถานศึกษา (แห่ง)	จำนวนผู้บริหาร (คน)	จำนวนครู (คน)	จำนวนนักเรียน (คน)
1	ขนาดเล็ก	51	44	316	4,493
2	ขนาดกลาง	38	37	493	7,009
3	ขนาดใหญ่	19	19	473	9,932
	รวม	108	100	1,282	21,434

1. วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ประชากรวัยเรียน มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างทั่วถึงและมีคุณธรรม

2. พันธกิจ

จัดส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึงให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ยกระดับคุณภาพและพัฒนาสู่มาตรฐาน

3. เป้าประสงค์

3.1 ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

3.2 ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามหลักสูตรมีคุณธรรม นำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีและใช้ทักษะชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

3.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้ ICT ในการแสวงหาความรู้ ผู้การเป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้

3.4 สถานศึกษามีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีฐานข้อมูลพร้อมสำหรับการพัฒนา ผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 และสถานศึกษา บริหารองค์กรและ บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้งบประมาณอย่างประหยัด คุ่มค่า โปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุด

4. กลยุทธ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ได้กำหนดกลยุทธ์ในการ พัฒนาการศึกษาวัว 5 ด้าน คือ

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างความเสมอภาค เพิ่มโอกาสและการพัฒนาผู้เรียน

1.1 สนับสนุนให้โรงเรียนจัดการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึง

1.2 ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาด้อยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย มีความเหมาะสมกับผู้บริการการศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมาย

1.3 สนับสนุนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการเรียนตามความขาดแคลนอย่างทั่วถึง

1.4 ส่งเสริม สนับสนุน ประชากรวัยเรียนได้รับการศึกษาจนจบหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน และได้รับการศึกษาต่อสูงขึ้น

1.5 สร้างกลไกที่เอื้อและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดการศึกษาอย่างเสมอภาค

1.6 ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการเรียนรู้

2.1 ส่งเสริม สนับสนุน โรงเรียนให้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น

2.2 ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนากิจการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและ ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

2.3 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.4 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.5 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความเป็นไทย

2.6 ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนากิจการการเรียนรู้สู่อาชีพ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยี

กลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.1 ส่งเสริม สนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนา ศักยภาพในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพและความก้าวหน้าตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ

3.2 พัฒนา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ทุกระดับ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ ร่วมกันด้วยความสามัคคี เกื้อกูล อย่างกัลยาณมิตร ทั้งระหว่างบุคคลภายในและบุคคลภายนอก

3.3 ส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาประพฤติปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรม และการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3.4 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ

3.5 บูรณาการพัฒนาทักษะและเพิ่มสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 4 ระดมและจัดการทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา

4.1 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อระดมทรัพยากร จากบุคคลชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงาน และองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน มาใช้ในการจัดและพัฒนา การศึกษา

4.2 สร้างศรัทธาและแรงจูงใจให้ทุกฝ่ายในสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด และพัฒนาการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 5 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร

5.1 พัฒนาระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

5.2 เสริมสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน

5.3 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร จัดการ

5.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ

5.5 ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบและวิธีการที่ หลากหลาย

โครงสร้างส่วนราชการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 2

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 วันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีส่วนราชการ ดังนี้

1. กลุ่มอำนวยการ มีขอบข่ายอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วย กลุ่มงานบริหารทั่วไป กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ กลุ่มงานประสานงานและกลุ่มงานบริหารการเงินและสินทรัพย์มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1.1 ปฏิบัติงานสารบรรณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 1.2 ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยการ
- 1.3 ดำเนินการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและยานพาหนะ
- 1.4 จัดระบบบริหารงานและพัฒนาองค์กร
- 1.5 ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจการและผลงานของสำนักงานเขตและส่วนราชการในสังกัด
- 1.6 เผยแพร่และให้บริการข้อมูลข่าวสาร
- 1.7 ประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกเขตพื้นที่การศึกษา
- 1.8 ประสานงานเกี่ยวกับการสรรหากรรมการและอนุกรรมการในระดับต่าง ๆ
- 1.9 ดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารการเงิน บัญชี พัสดุและสินทรัพย์
- 1.10 ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีใช้งานของส่วนราชการใดโดยเฉพาะ
- 1.11 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. กลุ่มบริหารงานบุคคล มีขอบข่ายอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วย งานธุรการ กลุ่มงานวางแผน อัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง กลุ่มงานสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง กลุ่มงานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ กลุ่มงานพัฒนาบุคลากร กลุ่มงานวิจัยและนิติการ และกลุ่มงานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 2.1 วางแผนอัตรากำลัง กำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะ
- 2.2 สรรหา บรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน และการออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 2.3 ดำเนินงานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ
- 2.4 พัฒนาบุคลากร ส่งเสริม ขกย่อง เชิดชูเกียรติและพัฒนามาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ
- 2.5 ดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์และการดำเนินคดีของรัฐ
- 2.6 ปฏิบัติงานเลขานุการอนุกรรมการบริหารงานบุคคลของเขตพื้นที่การศึกษา

2.7 จัดทำมาตรฐาน คุณภาพงาน กำหนดภาระงานขั้นต่ำและเกณฑ์การประเมินผลงาน สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.8 ประเมินคุณภาพการบริหารงานบุคคลและจัดทำรายงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานการศึกษา เพื่อเสนอ อนุกรรมการการบริหารงานบุคคลเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.9 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

3. กลุ่มนโยบายและแผน มีขอบข่ายอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วย งานธุรการ กลุ่มงาน ข้อมูลสารสนเทศ กลุ่มงานนโยบายและแผน กลุ่มงานวิเคราะห์งบประมาณ กลุ่มงานติดตาม ประเมินผลและรายงาน และกลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาวิเคราะห์วิจัยและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและ การจัดการศึกษา

3.2 จัดทำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐาน การศึกษา แผนการศึกษาแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น

3.3 วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและแจ้งการจัด สรรงบประมาณ

3.4 ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและผลการ ปฏิบัติงานตามนโยบายและแผน

3.5 ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.6 ปฏิบัติงานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

3.7 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือ ที่ได้รับมอบหมาย

4. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา มีขอบข่ายอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วย งานธุรการ กลุ่มงานส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา กลุ่มงานกิจการนักเรียน กลุ่มงานส่งเสริมสวัสดิการและ กลุ่มงานส่งเสริมกิจการพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

4.1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

4.3 ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

4.4 ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ ด้อยโอกาส และมีความสามารถพิเศษ

4.5 ส่งเสริมงานการแนะแนวสุขภาพอนามัย กีฬา และนันทนาการ ลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษาวิชาทหาร ประชาธิปไตย วินัยนักเรียน การพิทักษ์สิทธิเด็ก และเยาวชนและงานกิจกรรมนักเรียนอื่น

4.6 ส่งเสริม สนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.7 ส่งเสริมการจัดสวัสดิการ สวัสดิภาพในสำนักงานเขต สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา

4.8 ส่งเสริมงานกิจการพิเศษเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติและงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4.9 ประสานการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติด และส่งเสริมป้องกันแก้ไข และคุ้มครองความประพฤตินักเรียน นักศึกษา

4.10 ดำเนินงานวิเทศสัมพันธ์

4.11 ประสานส่งเสริมการศึกษากับการศาสนาและการวัฒนธรรม

4.12 ส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมทางการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.13 ประสานและส่งเสริมสถานศึกษาให้มีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4.14 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

5. กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา มีขอบข่ายอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วย งานธุรการ กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มงานวัดและประเมินผลการศึกษา กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา กลุ่มงานนิเทศ ติดตามและประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา กลุ่มงาน ส่งเสริมพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา และกลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

5.1 ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานหลักสูตร การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และหลักสูตรการศึกษาพิเศษ

5.2 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร การสอน และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.3 วิจัย พัฒนา ส่งเสริม ติดตาม ตรวจสอบและประเมินเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การศึกษา

5.4 วิจัย พัฒนา ส่งเสริม มาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้ง ประเมิน ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

5.5 นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

5.6 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา ส่งเสริมและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษา

5.7 ปฏิบัติงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศ การศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

5.8 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือ ที่ได้รับมอบหมาย

6. กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน มีขอบข่ายอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วย งานธุรการ กลุ่มงานส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา กลุ่มงานกิจการนักเรียน กลุ่มงานส่งเสริมสวัสดิการ กลุ่มงานส่งเสริมกิจการพิเศษ และกลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชน มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

6.1 กำกับ ดูแล ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนตามกฎหมายว่า ด้วยโรงเรียนเอกชน

6.2 ดำเนินการเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจัดตั้ง โรงเรียนและการเปลี่ยนแปลงกิจการ โรงเรียนเอกชน

6.3 ดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์และเงินทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียน เอกชนและที่กฎหมายอื่นกำหนด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

ฟอว์เลอร์ (Fowler. 1986 : 3204) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วม การตัดสินใจสั่งการกับขวัญกำลังใจในการทำงานของครู - อาจารย์ ในสถานศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารการศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากร และด้านความสัมพันธ์ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับขวัญกำลังใจในการทำงาน 2) ครู-อาจารย์ในสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการกับ ครู-อาจารย์ในสถานศึกษาที่ไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการ มีขวัญกำลังใจในการทำงานแตกต่างกัน

ปราค (Parke. 1986 : 1802) ศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารในวิทยาลัย จำนวน 108 คน ปรากฏว่าผู้บริหารร้อยละ 74 เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการและผลการวิจัยพบว่า 1) การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ยึดแบบใดแบบหนึ่งตายตัว แต่จะปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ 2) การเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริหารจะไม่คำนึงถึงอายุ ประสบการณ์ เพศ สาขาวิชา หรือการอยู่ร่วมสถาบันเดียวกัน 3) ผู้บริหารเพศหญิงและเพศชาย ให้แบบแผนการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน

บรัคดี้ (Braddy. 1991 : 27) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบความเป็นผู้นำของผู้บริหารกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครู โดยศึกษาจากความคิดของครู ซึ่งอยู่ในสถานศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ตอนเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ครูทั้งสถานศึกษา ประถมศึกษาและมัศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องการเรียน การสอน นอกจากนั้น ลักษณะของผู้นำยังส่งผลกระทบต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจถ้าผู้บริหารให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อย ครูจะยังมีความต้องการเข้าร่วมการตัดสินใจมากขึ้น

กอยน์ (Goin. 1992 : 378) ได้ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของครูและครูใหญ่ในการบริหารสถานศึกษา ตามแนวทางการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน การมีส่วนร่วมของครูและครูใหญ่จะอยู่ในลักษณะการเป็นเจ้าของร่วมกัน ตลอดจนมีส่วนร่วมกันในการเตรียมการ การวางแผนของสถานศึกษา การฝึกอบรม การนำไปปฏิบัติและการธำรงรักษาไว้ให้มั่นคง

งานวิจัยในประเทศ

นฤมล พอดิ (2549 : 81) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 282 คน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงบประมาณ เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทวิท ระโหฐาน (2552 : 74) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวม

อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงานบุคคล เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 2 ตามทัศนะของผู้บริหารและครูจำแนกตามตามวุฒิการศึกษา และขนาดโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ปานิสร่า เกิดมรกต (2552 : 78) ได้ศึกษาการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสระบุรี มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสระบุรี ที่มีตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงานและเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมและ รายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เสรี หมื่นพล (2552 : 80) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมการบริหารงานของครูในสถานศึกษาอำเภอพานทอง สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของครูอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยได้แก่ ด้านบริหารวิชาการ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านบริหารบุคคล จำแนกตามสถานภาพโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ขวัญชัย ตอบกลาง (2554 : 60) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูกับการตัดสินใจในการบริหารงานวิชาการ กลุ่มสถานศึกษาวังศิรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับจากน้อยไปมาก คือ งานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา งานพัฒนากระบวนการเรียนรู้ งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน งานพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยจำแนกตามเพศ ประสบการณ์ สถานภาพ ระดับช่วงชั้นที่เปิดสอน ขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดวงแก้ว พัดขำ (2554 : 87) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 อยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภัทรา ลาวัลย์ (2554 : 61) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ และที่ตั้งของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง จำนวน 144 คน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้าน โดยเรียงอันดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์สอนของครู โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหากจำแนกตามที่ตั้งของโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ภัทราภรณ์ แดงแก้ว (2554 : 78) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ขณะที่การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จักรกฤษณ์ ปลัดเชษฐ์ (2555 : 71) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 กลุ่มจังหวัดจันทบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การปรับปรุงแผนงาน การปฏิบัติตามแผน การประเมินผล และการวางแผนงาน ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครู โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามเพศ ประสบการณ์สอน ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และสถานที่ตั้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิษณุ ชื่นบน (2556 : 81) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์สอน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านบริหารงานงบประมาณและบริหารงานทั่วไป ส่วนการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของ

ครูผู้สอน ในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ชลบุรี เขต 1 จำแนกตามเพศและวุฒิการศึกษาโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ
ทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี อยู่ในระดับมาก ส่วนครูผู้สอนที่มีเพศ
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ขนาดของสถานศึกษา ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการบริหารงาน
ที่แตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี